

Mats Parner

De bloddränkta helvetesåren på 1930- och 40-talen

I denna artikel blickar artikelförfattaren tillbaka på de blodiga 1930- och 1940-talen, med fokus på Nazityskland och Sovjetunionen, då Hitler och Stalin härjade i sina länder med stora människooffer som resultat. Han konstaterar också att antalet människor som strök med *innan* 2:a världskriget faktiskt var betydligt större i Sovjetunionen (som resultat av tvångskollektiviseringarna och ”den stora terrorn”) än i Nazi-Tyskland (med sina koncentrationsläger som fylldes av judar, zigenare, socialister och kommunister), där massmorden tog fart först under världskriget. Den slutsatsen har Parner dragit bl a utifrån läsning av ett par böcker. / MF

De sista dygnet i juni 1934 tog Adolf Hitler hjälp av den paramilitära organisationen SS för att göra sig kvitt Ernst Röhm och andra oppositionella och för att tygla brunskjortornas SA.aktionen är känd som ”De långa knivarnas natt”. Precis ett år senare uppgav man på officiellt håll att 74 personer hade fallit offer för de långa knivarna, men den egentliga dödssiffran lär ha varit mycket högre – dock inte högre än 500. Emellertid väntade nya skördar längre fram.

Natten mellan onsdagen den 9 och torsdagen den 10 november 1938 har gått till nutidshistorien som Kristallnatten och kostade ca 400 människor livet i den första egentliga jude-massakern på tysk botten i modern tid. Samtidigt förstördes ett hundratal synagogor och tusentals judiska butiker. Operationen pågick veckan ut, upprörde stora delar av världen, och i dag talar vi hellre om november-pogromerna än om Kristallnatten. Mest högröstat protesterade man i Förenta Staterna och i Storbritannien. Det är från och med nu som Hitler, skummande av ursinne, kom att betrakta London som själva kärnan i den judiska världskonspirationen.

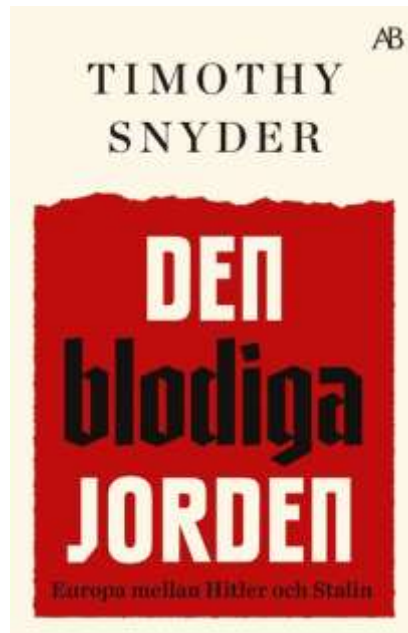
Grymheterna och barbariet i Tredje riket chockade som sagt världen och gjorde så med all rätt.

Men till bilden hör att man i Sovjetunionen vid denna tidpunkt – hösten 1938 – på väsentligen etniska grunder hade avlivat ettusen gånger fler (!) människor än vad som dödat i Nazityskland under Hitlers tid som rikskansler. Enbart i Den stora terrorn 1937–38, även känd som Stalins skräckvälde, mördades 681 692 individer. Av detta exakta antal förstår vi att det inte rör sig om skattningar eller om statistiska framskrivningar; det handlar om dokumenterade fall.¹

Till detta ska läggas att fem miljoner sovjetmedborgare dog av svält under jordbrukskollektiviseringen åren 1929–33. Historikern Timothy Snyder påpekar gång på gång i standardverket *Den blodiga jorden: Europa mellan Hitler och Stalin* (Bonniers, 2023), att den förda svältpolitiken var fullt avsiktlig och kalkylerad från det styrande bolsjevikpartiets sida. En typisk sekvens i hans bok lyder som följer:

– *Stalin uppfattade spannmålsexporten som viktigare än flera miljoner bönders liv. ”Han bestämde att bönderna skulle dö och att majoriteten av dessa dödsdömda skulle utgöras av Ukrainas invånare.”*

¹ För detaljerade sifferuppgifter (hämtade ur standardverket *The Road to Terror* av J. A. Getty and O. V. Naumov), se tabellen i not 4 i [Historien om Alexander J Tivel](#). Ett ännu större antal (det handlade om miljontals) hamnade i de sovjetiska arbetslägren – en väldokumenterad redogörelse för detta ges av Anne Applebaum i boken *Gulag – de sovjetiska lägrens historia* (2004), se bokutdraget [Gulag i siffror](#).

Här finns inga exakta siffror, men enligt Snyders egna beräkningar dog 3,3 miljoner ukrainare av svält i början av 30-talet. När alltihop kulminerade vårmånaderna 1933 avled i snitt 10 000 människor VARJE DAG av hunger. Denna fruktansvärda tragedi är känd som Holodomor – Den stora svälten – och ledde i sin tur till ännu en tragedi: extensiv och långtgående kannibalism. ”Mängder av föräldrar dödade och åt sina barn, och sedan svält de ändå ihjäl” heter det i ett av Snyders många klagöranden med snarlik innebörd.²

Tredje rikets massmordskampanjer inleddes på allvar först när andra världskriget börjat. Dessförinnan hade Adolf Hitler och hans drabanter mördat ”bara” 1500 – 2000 tyska medborgare.

Krigsutbrottet föregicks av en lång rad nyckelhändelser, där undertecknandet av Molotov-Ribbentrop-pakten i Moskva den 23 augusti 1939 fick en direkt avgörande betydelse. Pakten möjliggjorde slakten. På ytplanet var den konvention som de två signatärmakterna skrev under ett icke-angreppsavtal, men djupare sett handlade det om annat: i hemliga tilläggs-klausuler delade de båda diktaturernas regimer upp Polen, Rumänien, Finland, Estland, Lettland och Litauen mellan sig.³

Fredagen den 1 september 1939 gick tyska förband in i Polen, och söndagen den 17:e i samma månad följde Röda armén efter. Ockupanterna lade beslag på varsin rikshälft, och Polen upphörde därigenom att existera som självständig nation. Den 30 november angreps Finland av Röda armén⁴ och i juni 1940 införlivades de tre baltiska staterna med sovjetstaten. Tyskarna invaderade å sin sida i tur och ordning Norge, Danmark, Belgien, Nederländerna och Frankrike i april-maj 1940.

Med ”Operation Barbarossa” den 22 juni 1941 bröts den rysk-tyska pakten efter precis 669 dygns fortlevnad. Nazisterna hade fattat det ödesdigra beslutet att försöka krossa sin tidigare allianspartner.⁵

² Anne Applebaum har även skrivit en bok som grundligt redogör för Holodomor: *Röd hungersnöd: Stalins krig mot Ukraina* (2019)

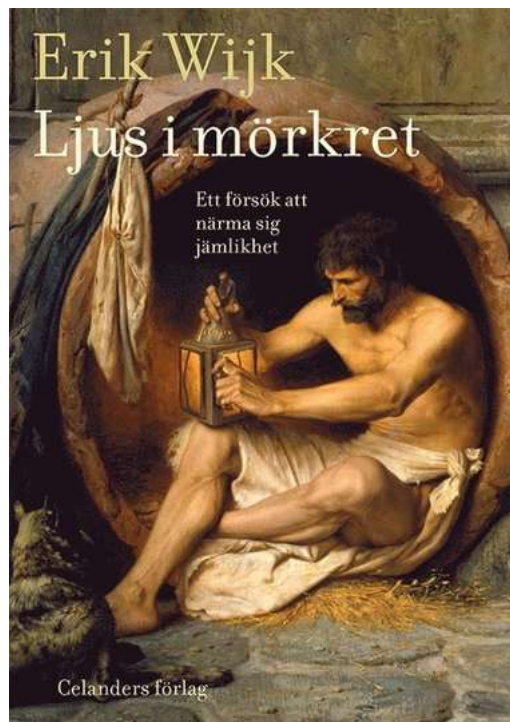
³ Se [Samarbetet Stalin-Hitler. Om Molotov-Ribbentrop-pakten och dess följder](#) av Jean-Jacques Marie och [Sovjetunionen, Tyskland och Andra världskrigets inledning](#) W L Shirer.

⁴ Se artikelsamlingen [Finska vinterkriget 1939-40](#).

⁵ Se [Barbarossa: Rysslands tur](#) av W L Shirer.

Tyskarnas angrepp på Sovjetunionen hade ett fyrfaldigt syfte: via (a) en blixtseger på två-tre månader skulle (b) den västra delen av bolsjevikväldet koloniseras och (c) i runda tal 30 miljoner sovjetinvånare svältas till döds, varefter (d) man – eller snarare rikskanslern själv – avsåg att lösa ”judeproblemet” en gång för alla, dock först sedan fienden besegrats.

Nu blev det inte så. Tredje rikets militärmaskin körde fast. Den 7 december 1941 attackerades den US-amerikanska basen Pearl Harbor av japanska bombplan, precis fyra dagar senare förklarade Hitler krig mot USA och redan nästa dag, den 12:e, tillkännagav han i ett tal att utplånandet av världens samtliga judar (punkt d ovan) från och med nu skulle prioriteras högre än allt annat. ”Den slutgiltiga lösningen” hade tidigare inte varit huggen i sten, men allt framgent blev dess existensform en och bara en enda – Förintelse! Fortsättningen är ingalunda tystnad men väl historia.

I sin bok *Ljus i mörkret: Ett försök att närma sig jämlikhet* (Celanders) återger författaren Erik Wijk vad Astrid Lindgren skrev i sin krigs dagbok tisdagen den 18 juni 1940:

”Ett försvagat Tyskland kan för oss här uppe i Norden bara betyda en sak – att vi får ryssarna över oss. Och då tror jag hellre jag säger ’Heil Hitler’ i hela mitt liv än att vi får ryssarna över oss.”

Det råder inte minsta tvivel om att Astrid Lindgren ända in i döden var totalt främmande för precis allt vad nazism heter. Men hon skrev de ovan citerade tiraderna vid en tidpunkt då Sovjetunionen nyligen ockuperat Polen (sept. –39), tvingat finnarna att utarrendera Viborgs län plus Hangö efter vinterkriget (mars 1940), annekterat de tre baltiska staterna (juni 1940) – och likviderat tusenfalt fler av sina egna medborgare än vad Nazityskland gjort.

Sommaren 1940 hade varken Astrid eller vi andra tillgång till något Historiens facit.

Augusti 2024

Lästips

Fler artiklar av Parner med anknytning till Sovjet/Ryssland och Nazityskland:

[Förintelsen och dess förnekare.](#) (2007)

[Ett terrordåd i tredje rikets hägn](#). Om riksdagshusbranden i Berlin 1933 (2007)

[Sovjetisk 20-tal och ryskt 30-tal](#). (2008)

[Det vi ser i Ryssland är totalitarism av ny typ](#) (mars 2023)

[För spionage finns inget annat straff än galgen...](#) (april 2023)

[Symbiosen mellan det ryska folket och de mäktiga i Kreml](#) (september 2023)

[Kiev i nazismens och stalinismens beckmörker 1941–42](#). (november 2023)

[När riksdagshuset brann och Hitler triumferade](#). (november 2023)

[Putins Ryssland och Stalins Sovjetunionen](#) (april 2024)

[Den mänskliga arten håller på att dö ut i Ryssland](#) (maj 2024)